

Eestlaste väärtused Põhjamaade võrdluses: 25 aastat hiljem

Anu Realo

Tartu Ülikool ja Warwicki Ülikool

Ettekanne konverentsil “Eesti JA Põhjamaad – Eesti KUI Põhjamaa?”
23. augustil 2016 Tallinnas, KUMU auditooriumis

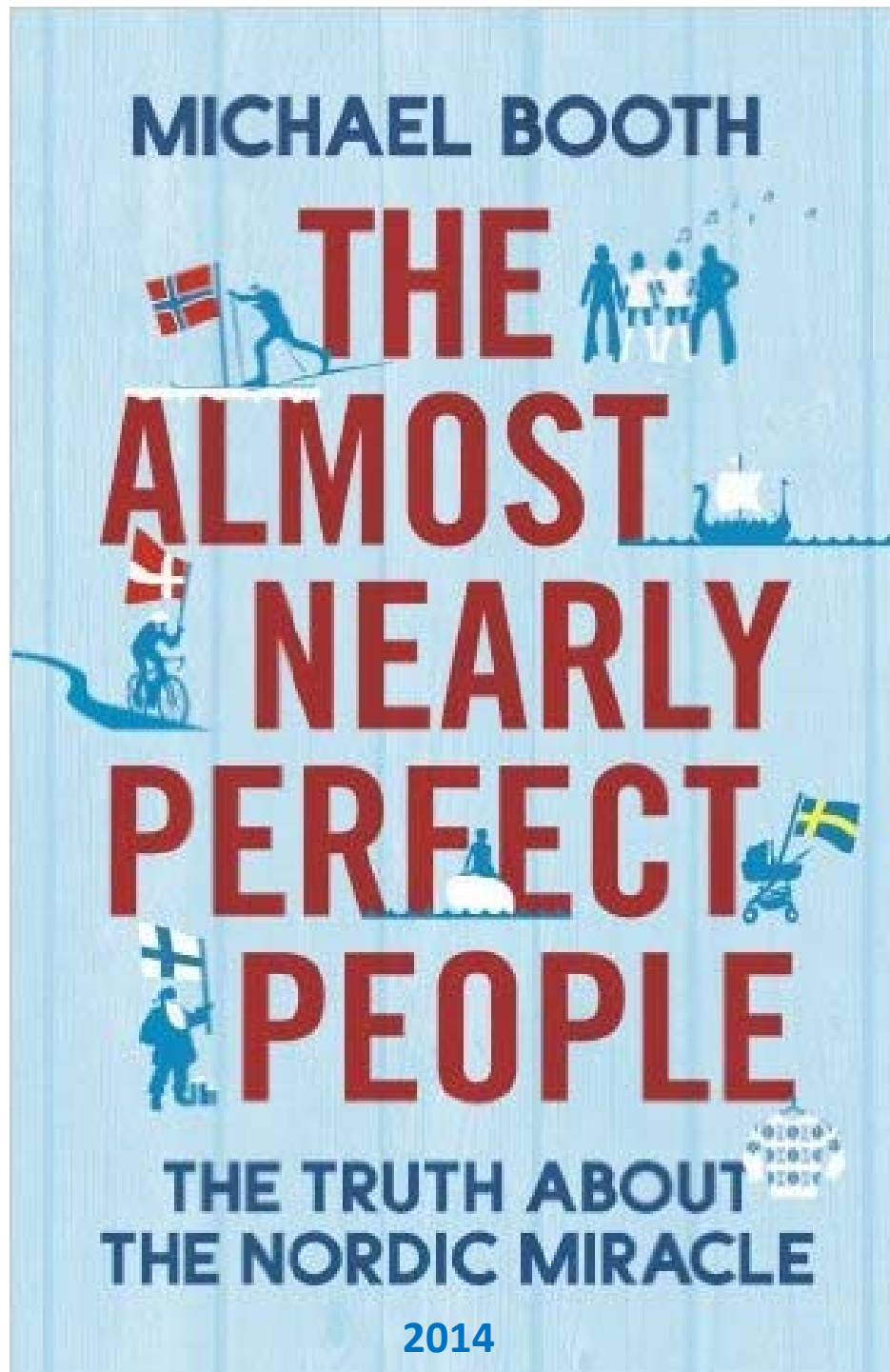
Kes ja kus on Põhjamaad?

Nordic countries

From Wikipedia, the free encyclopedia

The **Nordic countries** are a geographical and cultural [region](#) in [Northern Europe](#) and the [North Atlantic](#), where they are most commonly known as **Norden** (lit., "The North"). They consist of [Denmark](#), [Finland](#), [Iceland](#), [Norway](#), and [Sweden](#), including their associated territories ([Greenland](#), the [Faroe Islands](#), and the [Åland Islands](#)).

Kingdom of Denmark ^[6]	Republic of Finland ^[7]	Republic of Iceland ^[8]	Kingdom of Norway ^[9]	Kingdom of Sweden ^[10]
				
				
Kongeriget Danmark ^[6]	Suomen tasavalta ^[7] Republiken Finland ^[7]	Lýðveldið Ísland ^[8]	Kongeriket Norge ^[9] Kongeriket Noreg ^[9]	Konungariket Sverige ^[10]
Denmark ^[6]	Finland ^[7]	Iceland ^[8]	Norway ^[9]	Sweden ^[10]
5,581,503 ^[6]	5,476,922 ^[7]	331,918 ^[8]	5,207,689 ^[9]	9,801,616 ^[10]
43,094 km ² ^[6]	338,145 km ² ^[7]	103,000 km ² ^[8]	323,802 km ² ^[9]	450,295 km ² ^[10]
131/km ²	18/km ²	3.1/km ²	15.5/km ²	21.5/km ²
Copenhagen ^[6]	Helsinki ^[7]	Reykjavík ^[8]	Oslo ^[9]	Stockholm ^[10]

“I hope /... / that I have demonstrated the fascinating diversity that exists here; that though they may look alike at first glance, the Nordic people are wildly, fascinatingly different from each other.”

“They have different genetic roots, different mentalities, different histories and different economic systems. Some have oil and gas, others have trees or hot air. One has the euro, another is outside of the EU altogether, and I haven’t even touched on the diversity within these supposedly ‘homogenous’ countries ...”

Nordic countries

From Wikipedia, the free encyclopedia

The **Nordic countries** are a geographical and cultural [region](#) in [Northern Europe](#) and the [North Atlantic](#), where they are most commonly known as **Norden** (lit., "The North"). They consist of [Denmark](#), [Finland](#), [Iceland](#), [Norway](#), and [Sweden](#), including their associated territories ([Greenland](#), the [Faroe Islands](#), and the [Åland Islands](#)).

[Republic of Finland](#)^[7]

[Suomen tasavalta](#)^[7]

[Republiken Finland](#)^[7]

[Finland](#) ^[7]

5,476,922^[7]

338,145 km²^[7]

18/km²

[Helsinki](#)^[7]

[Kingdom of Sweden](#)^[10]

[Konungariket Sverige](#)^[10]

[Sweden](#)^[10]

9,801,616^[10]

450,295 km²^[10]

21.5/km²

[Stockholm](#)^[10]

Eesti KUI Põhjamaa?

”Eesti kui ”kuues
Põhjamaa” – sõltub
suurel määral sellest,
kellena eestlased ise end
tunda tahavad.”

Dag Hartelius

Rootsi Kuningriigi suursaadik Eestis
2003-2008

ROOTSI SAATKOND

Vaimse geograafia enesemääramisõigus

“Inimese vaimne geograafiline asend, tema kultuuri kuuluvus pole mingi objektiivne tegur. Ta pole ka permanentne nagu mõned samuti psühholoogilised nähtused, näiteks grammatika, sõnavara või värvitaju. Ta on subjektiivne, muutlik, muutuv ja muudetav.

Inimese kulturgeograafiline kuuluvus on konsensuslik, emotsionaalne. Kundera suutis taastada terve piirkonna ja viia uuesti maailma teadvusesse Kesk-Euroopa. Kas suudame meie paigutada Eesti Balti piirkonnast kusagile mujale?”

“Jõulumaa ehk vaimse geograafia enesemääratlus”

Toomas Hendrik Ilves

**Eesti KUI Põhjamaa:
mida eestlased arvavad?**

Taavi Rõivas: Eesti suur narratiiv on Uus Põhjala

Uudised

10. Jaanuar, 2015, 18:42

„Õige pea algavatele valimistele läheme väga selge julgeolekuvisioniga, väga selge majanduspoliitilise visioniga ja väga selge perepoliitilise visioniga. Meie vision Eestist - Uus Põhjala - on hästi kaitstud, majanduslikult edukas, võrdseid võimalusi tagav, perekonda väärtustav ning euroopalikke väärtusi kandev riik. Uus Põhjala ongi Eesti suur narratiiv - paremini kaitstud, jõukam ja kasvav rahvas,“ rääkis Taavi Rõivas.

Taavi Rõivas

taavi@reform.ee

<http://www.taaviroivas.ee>

Heinz Valk: igavat Põhjamaad ma ei taha

25. veebruar 2015 03:30

Vabariigi aastapäeva eel video-intervjuu andnud Heinz Valk peab igavaks peaministri pakutud Eesti suurt narratiivi olla uus Põhjamaa.

Valk märkis, et ta ei tahaks Põhjamaasse kuuluda, sest nii palju, kui ta on Rootsis käinud, „on see surm-igav maa ja kasutades Pulleritsu väljendit: pehmode maa”.

„Nad on minu silmis juba liiga hädiseks muutunud kõigi nende suurte sotsiaalhüvede ja toetuste kõrval. See on juba arulage,” leidis Valk. „Nii et jumal hoidku selle eest, kui me sama staatuse poole pürime.”

KAAREL TARAND: Lippude vahetusel

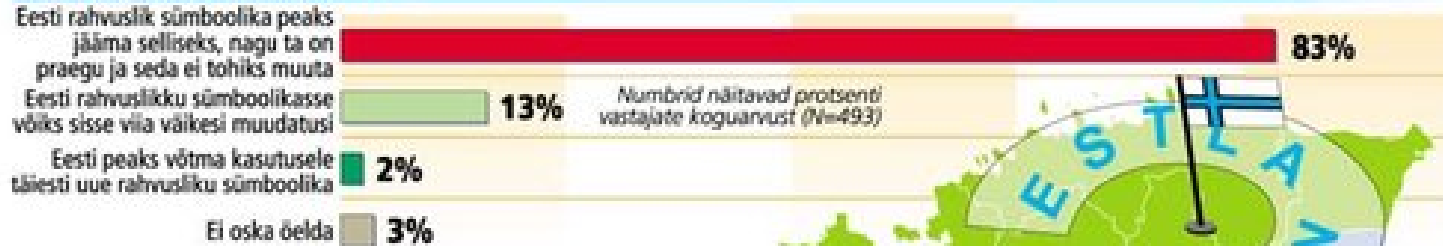
“Ristilipp kinnistaks Eesti Põhjamaade hulka,” kirjutas valitsuse pressibüroo direktor Kaarel Tarand. “Ristilipp on maailmas ainus selge geograafiliselt piiratud levialaga liputuüp. See on Põhjamaade märk. Eesti ristilipp muutuks inimeste teadvuses hõlpsalt selle märgi osaks. See on meeldiv märk, heaolu ja abivalmiduse märk, millel põhjamaalaste näol kokku ligi 25 miljonit kandjat ...”

Ristilipp ja Estland ei leidnud rahva toetust

Eerik-Niiles Krossi ja Kaarel Tarandi idee vahetada välja Eesti lipp ja rahvusvaheline nimetus ei leia eestimaalaste hulgas toetust. Negatiivne meelestatust on ka muu rahvusliku sümbolika muutmise suhtes.

Millist äärmistest väidetest te toetate?

Hiijuti tehti ettepanek muuta Eesti rahvusvaheline nimi Estonia Estlandiks. Kas toetate seda ettepanekut?

Argumendid ristilipu vastu

- ❑ Lipu vahetamine hägustaks Eesti kui väikeriigi identiteeti ning viiks segadusse isegi need inimesed, kes praegu Eestit teavad
- ❑ Sinimustvalgel on pikk ajalugu
- ❑ Trikoloori all on eesti mehed rinnetel sõdinud ja sumud
- ❑ Põhjamaine lipp põhjamaise ühiskonnata naeruväärstaks meid ennekõike Põhjamaade endi silmis
- ❑ Sinimustvalges kombinatsioonis ristilipp mõjuks paratamatult sünge ning «piraatlükuna»
- ❑ Uue lipu kasutuselevõtt nõrgestaks meie riigi järjepidevust sõjaseelse Eesti Vabariigiga
- ❑ Ristilipp ei pähviks kunagi kogu rahva poolehoidu, pigem hoopis osa rahva terava vastuseisu. See aga põlistaks ühiskonna

Üle 80% eestimaalastest on vastu noorte nupumeeste Kaarel Tarandi ja Eerik-Niiles Krossi ideedele võtta Eesti riigilipuna kasutusele skandinaavialik ristilipp ning asendada inglise keeles riiginimi Estonia nimega Estland.

ANU REALO: Kapseldunud eestlased

28. märts 2005 00:00

“ ... Tartu ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna uuringu “Mina. Maailm. Meedia” tulemuste kohaselt tunneb suurem osa eestlasi (86%) ühtekuuluvust vaid teiste eestlastega; kõigi Eestis elavate inimestega samastab ennast vaid 25% eestlastest! Veelgi väiksem on nende inimeste osa (19%), kes tunnevad ühtekuuluvust eurooplastega. **Pea kolmandik eestlastest (30%) samastab end põhjamaalastega /.../ Kui muu maailm näeb Eestit enamasti endise sotsialismimaade leeris, samastab end nende maade elanikega vaid viis protsenti eestlastest.**”

**Eesti KUI Põhjamaa:
mida 'teised' arvavad?**

Kas Eesti on Põhjamaa? Eesti põhjamaaise identiteedi ajaloost

Mart Kuldkepp

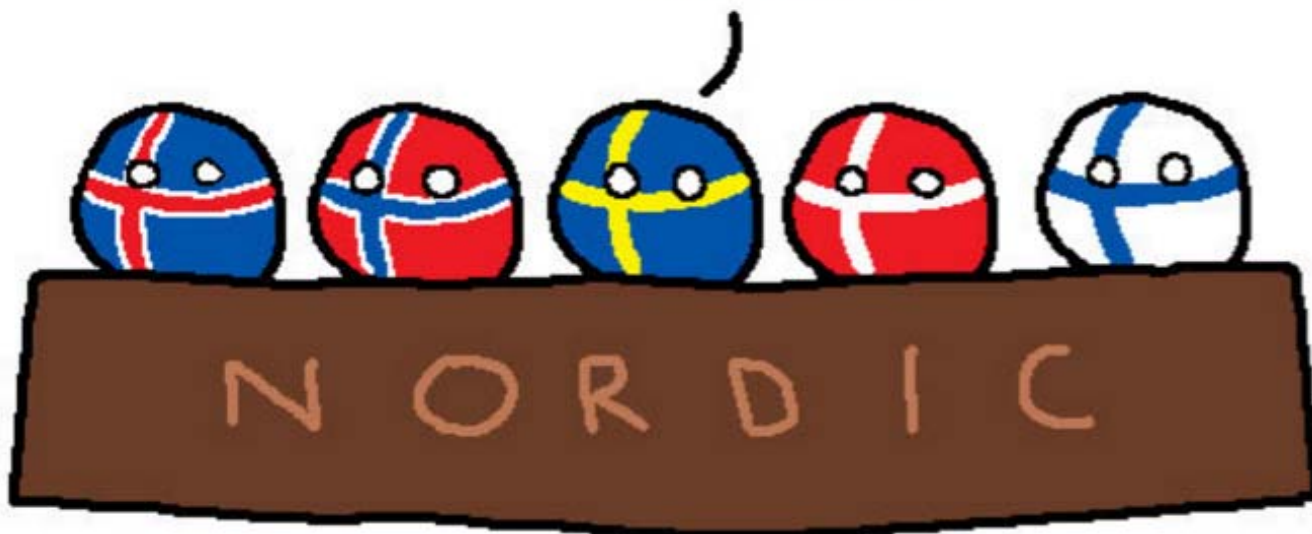
“Et Eesti põhjamaaisuse idee oleks tõsiseltvõetav, peab see eestlaste sisemise veendumuse kõrval leidma ka nende teiste riikide ja rahvaste heakskiidu, keda, erinevalt eestlastest, juba traditsiooniliselt põhjamaalasteks peetakse. ...”

alright guys, I've had enough!
I wanna be Nordic too!

oh jesus, not this again...

Estonia, we've told you
already, you can't!

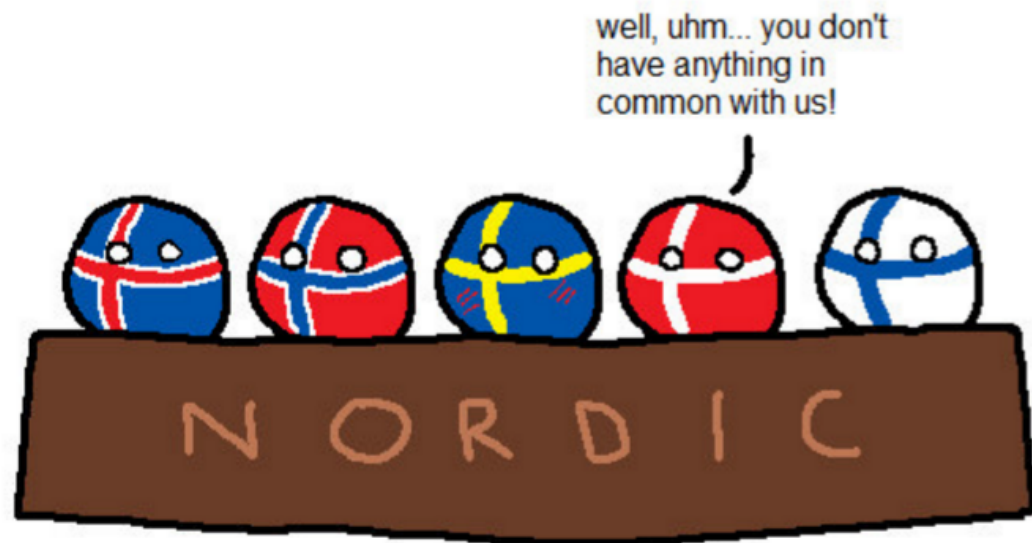
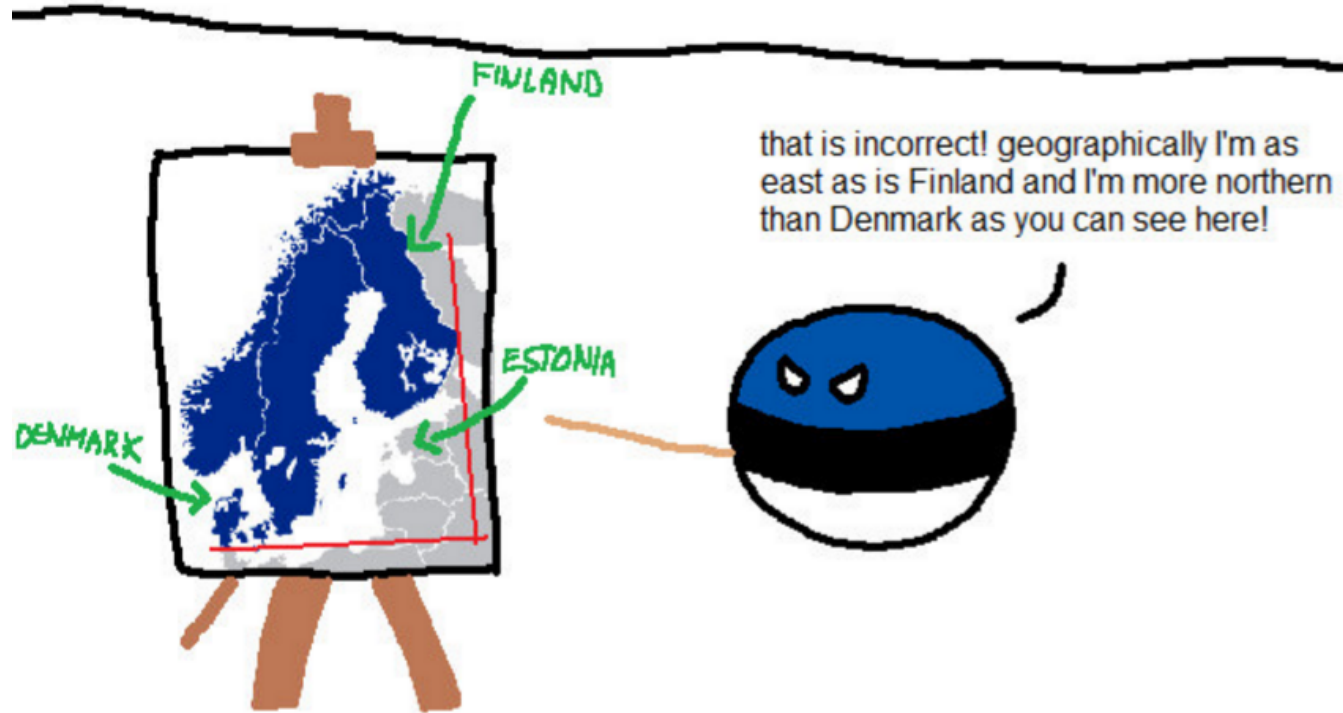
well, why the hell not?!

well, first of all, you're not really in the north, you're more like in the east...

N O R D I C

once again, that is incorrect! I've been a part of both Sweden and Denmark for hundreds of years in my past! my language is closely related to Finnish. Finland's and my cultures are very similar!

well... you don't have a flag with the Nordic cross...

really? because of a flag? are you serious? if I change it, will I be Nordic?

ESTONIA! YOU'RE NOT RICH ENOUGH! Someone had to say it... I'm sorry.

N O R D I C

So... You have to be rich to be Nordic? I'll show you... I've come so far in 20 years... I'll show you all...

... ONE DAY, I'LL SHOW YOU ALL...

The world media has lately started to describe Estonia as a Nordic country, emphasizing the economic, political and cultural differences between Estonia and its less successful Baltic neighbors.^[113]

according to the projections made by the [CEPII](#), the GDP per capita could rise to the level of Nordic economies by 2025 (Sweden, Finland, Denmark). By 2050, according to the same projections, Estonia could be the most productive country in the EU after Luxembourg and thus be among the top 5 most productive nations in the world.[^]

Guy?! It's Estonia! I heard you were having one of your Nordic parties, so I thought I could join!?

Oh shit! It's her! Hide!

Why is she always so hell bend on joining our parties anyway?

Guys!?
I brought vodka!

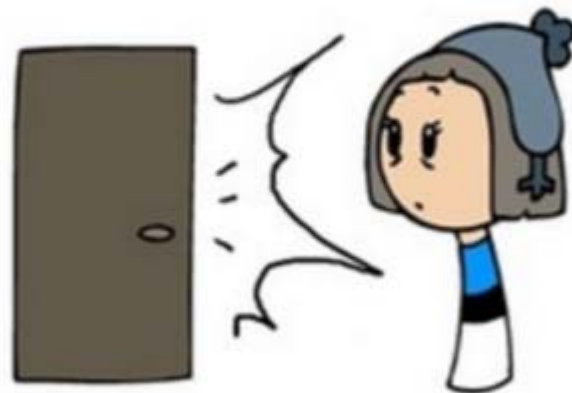
Nooooo!! Finland! What are you doing!? Come back here!

Hi Finland. See, it's the kind I know you like. Can I come in?

SLAM

Look who's trying to be Nordic.

What's the matter, Estonia?
Simply being Baltic isn't good
enough for you now?

Shut up Latvia and Lithuania.
Why would I want to be Nordic anyway?

BECAUSE I WANT TO PARTY WITH THE CUTE BOOOOYS!!!!

AAAAARR!!
She's trying to get in!!!

Eesti valiti esimest korda Eurovisioonil Põhjamaade hulka

Elu24.ee

14. mai 2015 16:34

Eesti astub esimest korda Eurovisiooni ajaloos üles homme õhtul olulisel Nordic Night pressiüritusel, kus traditsiooniliselt tutvustavad oma muusikat ja riiki Skandinaavia riigid: Rootsi, Norra, Taani, Island ja Soome. Nüüd on ametlikult kuuendaks riigiks just Eesti.

"See on suur tunnustus kogu Eesti kultuurile ja meie muusikutele, et meid on n-ö klubisse võetud," rõõmustas Eesti delegatsioonijuht Mart Normet. "Ajakirjanduse huvi on selle sündmuse vastu alati suur, sest alati on mitmed Põhjamaa riigid favoriitide hulgas," lisas ta.

Postimees

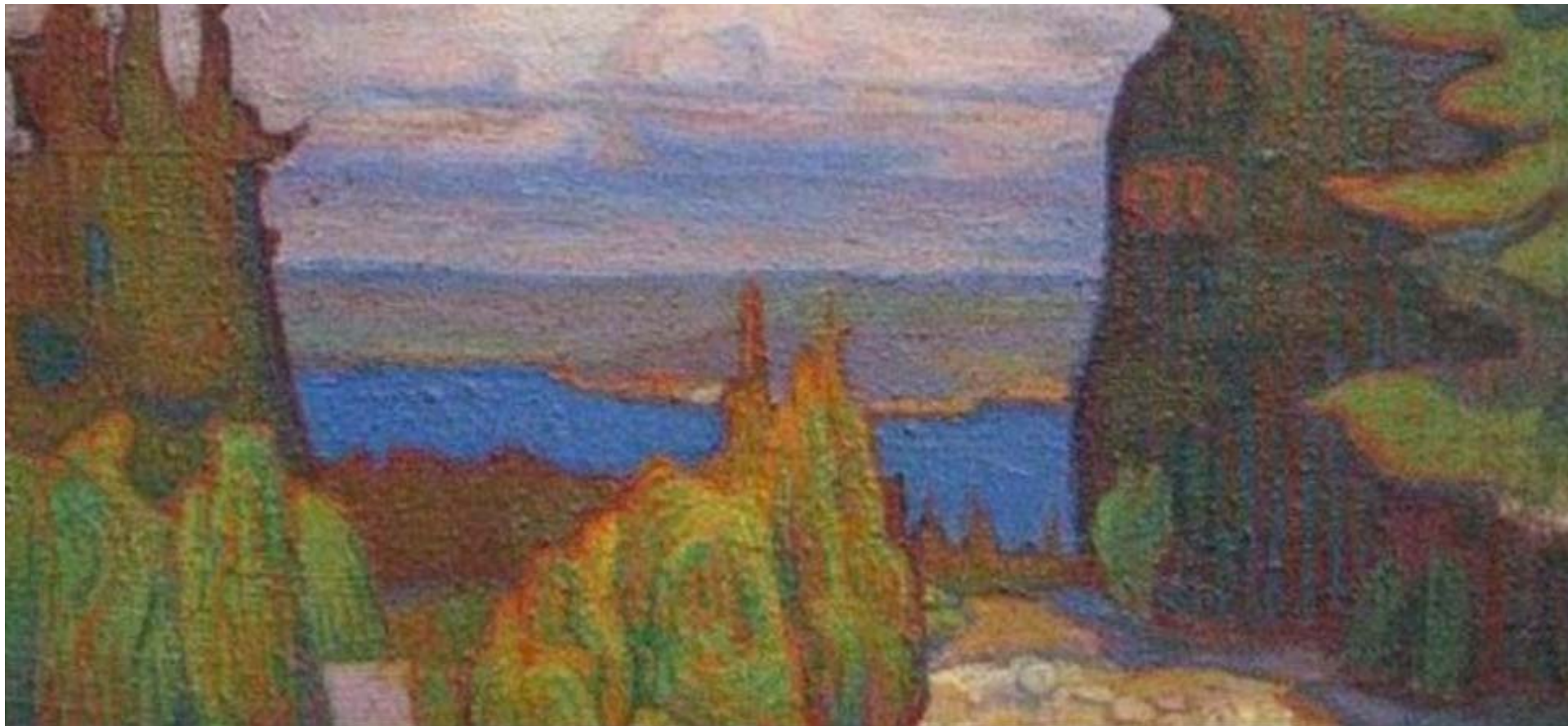
“Maailm ei teadvusta Eestit Põhjamaana. Kuulusime 50 aastat Nõukogude impeeriumile, ometigi kuulusime kunagi 150 aastat Rootsile. Vaatamata viimase tunduvalt sügavamatele mõjudele oleme lähiajaloo kinni. Enamasti oleme maailma teadvuses baltid, sageli ühe balti keele ja Balti lipuga.”

“Kui me kuulume Põhjalasse – jõulumaade hulka –, siis peab see ilmema ning peegelduma ka meie käitumises üksikisikutena. Kui see on piisavalt jõuline nähtus, siis peaks meie individuaalne käitumine summaarselt peegelduma statistiliselt mõõdetavas kollektiivses käitumises.”

24. detsember 1998

EESTI EKSPRESS

Millised on eestlaste väärtused Põhjamaade võrdluses?

Fragment maalist, Nikolai Triik (1884-1940) "Dekoratiivne Norra maastik". 1908 (Õli, lõuend).

EESTI INIMARENGU ARUANNE 2012/2013

Eesti maailmas

EESTIKOOSTÖOKOGU

1.5
Väärtused

1.5 Väärtused

Anu Realo

Aastakümneid on arvukate kultuuriuurijate tähelepanu köitnud väärtused, mis väljendavad kultuuri ideaale ja jagatud arusaamu sellest, mis on hea ja mis on halb. Väärtuste näol on leitud telg, mille ümber kultuuris iseloomulikud uskumused, sümbolid, normid ja käitumisviisid koonduvad ning mille alusel on võimalik erinevaid kultuure omavahel võrrelda (Hofstede 1980, 2001; Inglehart 1997, 2006; Schwartz 1994, 2004). Kultuuris valitsevad väärtused vormivad ja õigustavad inimeste ja gruppide uskumusi, hoiakuid, harjumusi, eesmärgi ja tegevust. Igapäevane elukorraldus ning institutsioonide funktsioneerimine tugineb omakorda kultuuris oluliseks peetavatele väärtustele ja annab nendest tunnistust. Kultuuris domineerivad väärtusorientatsioonid arenevad ja muutuvad, kui ühiskond seisab silmitsi inimtegevust reguleerivate põhimõtetlike probleemide või küsimustega (Schwartz 2004).

Käesolevas peatükis tuleb vaatluse alla väärtuste areng Eestis viimase kahekümne aasta jooksul. Peatükk toetub valdavalt Ronald Ingleharti ja tema kolleegide (Inglehart 1997, 2006; Inglehart & Baker 2000; Inglehart & Welzel 2005) väärtusteooriale. Peatükis kasutatakse *Maailma väärtuste uuringu* (WVS – *World Values Survey*) tulemusi, mis on väidetavalt maailma suurim hoiakute, väärtuste ja uskumuste uurimus (Inglehart & Baker 2000). Koostöös *Euroopa väärtuste uuringuga* (EVS), mis algas juba 1981. aastal, hõlmab projekt ligikaudu 90 riiki, kasutades oma uurimustes enamasti rahvuslikult esinduslikke valimeid. Seni viimane ehk kuues *Maailma väärtuste uuringu* andmekogumislaine on praegu käimas, Eestis koguti andmed 2011. aasta sügisel. Need andmed annavad hea võimaluse analüüsida, kas ja kuidas on Eesti asukoht nn maailma väärtuste kaardil 20 aasta jooksul muutunud.

Tabel 2: Eesti osalus Maailma ja Euroopa väärtuste uuringus

Uuringu periood	Uuring	Valimi suurus	Keskmine vanus (SD)	Uuringu läbiviija
01.06.1990-30.08.1990	EVS/WVS	1008	39.7 (14.8)	Andrus Saar*
20.10.1996-23.11.1996	WVS	1021	43.6 (15.3)	Mikk Titma*
01.10.1999-31.10.1999	EVS/WVS	1005	44.4 (17.6)	Andrus Saar
01.07.2008-31.08.2008	EVS	1518	50.1 (18.5)	Andrus Saar
18.11.2011-02.12.2011	WVS	1533	48.6 (18.5)	Andrus Saar

Märkus: Kõnealused andmed pärinevad uuringu kodulehelt, vt <http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSTechnical.jsp?Idioma=I>.

* Uuring viidi läbi koostöös Hans-Jürgen Klingemanniga. EVS = Euroopa väärtuste uuring, WVS = Maailma väärtuste uuring.

Ronald Ingleharti väärtusmõõtmed

Ronald F. Inglehart

TRADITSIONAALSUS vastandina **ILMALIKULE-RATSIONAALSELE** (*traditional versus secular-rational*) vastandab tüüpiliselt agraarsetes ühiskondades kehtivad religioossed ja traditsionaalsed väärtused sekulaarsete ja ratsionaalsete väärtustega, mis valitsevad suuremjaolt urbaniseeritud ning industrialiseeritud ühiskondades.

ELLUJÄÄMINE vastandina **ENESE-VÄLJENDAMISELE** (*survival vs self-expression*) väärtusmõõde peegeldab nihet majandusliku ja füüsilise turvalisuse rõhutamiselt eneseväljenduse, autonoomia, subjektiivse heaolu ja elukvaliteedi väärtustamise suunas.

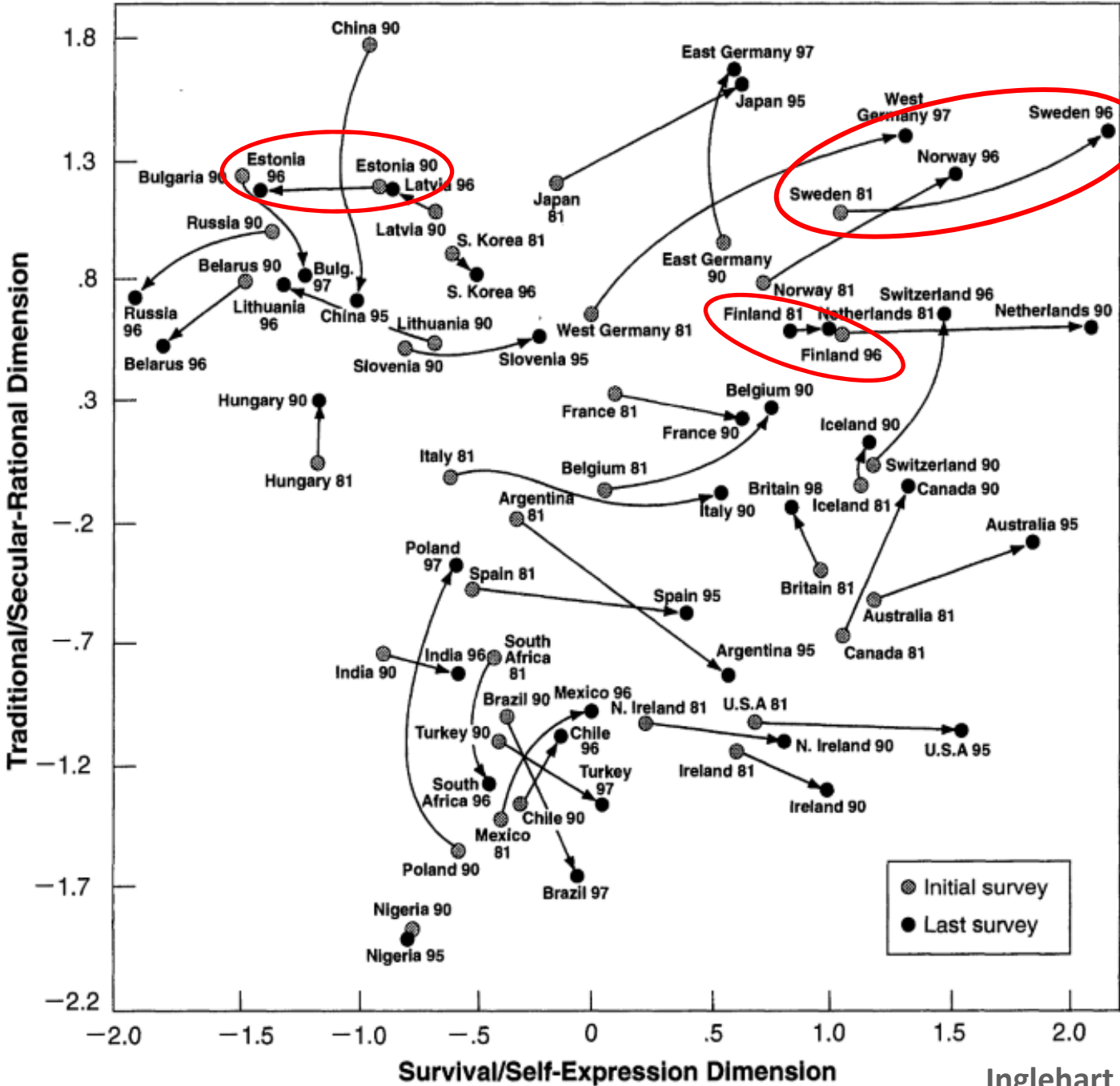
Traditsioonilised vs ilmalik-ratsionaalsed väärtused

**Eestis, sarnaselt Põhjamaadele, domineerisid nii
1990. kui 2011. aastal ilmalik-ratsionaalsed
väärtused.**

Ellujäämist vs eneseväljendust rõhutavad väärtused

Eestis, erinevalt Põhjamaadest ja sarnaselt paljudele endise Nõukogu Liidu ning Ida-Euroopa riikidele, oli rõhuasetus nii 1990. kui 2011. aastal pigem ellujäämisega seotud väärtustel.

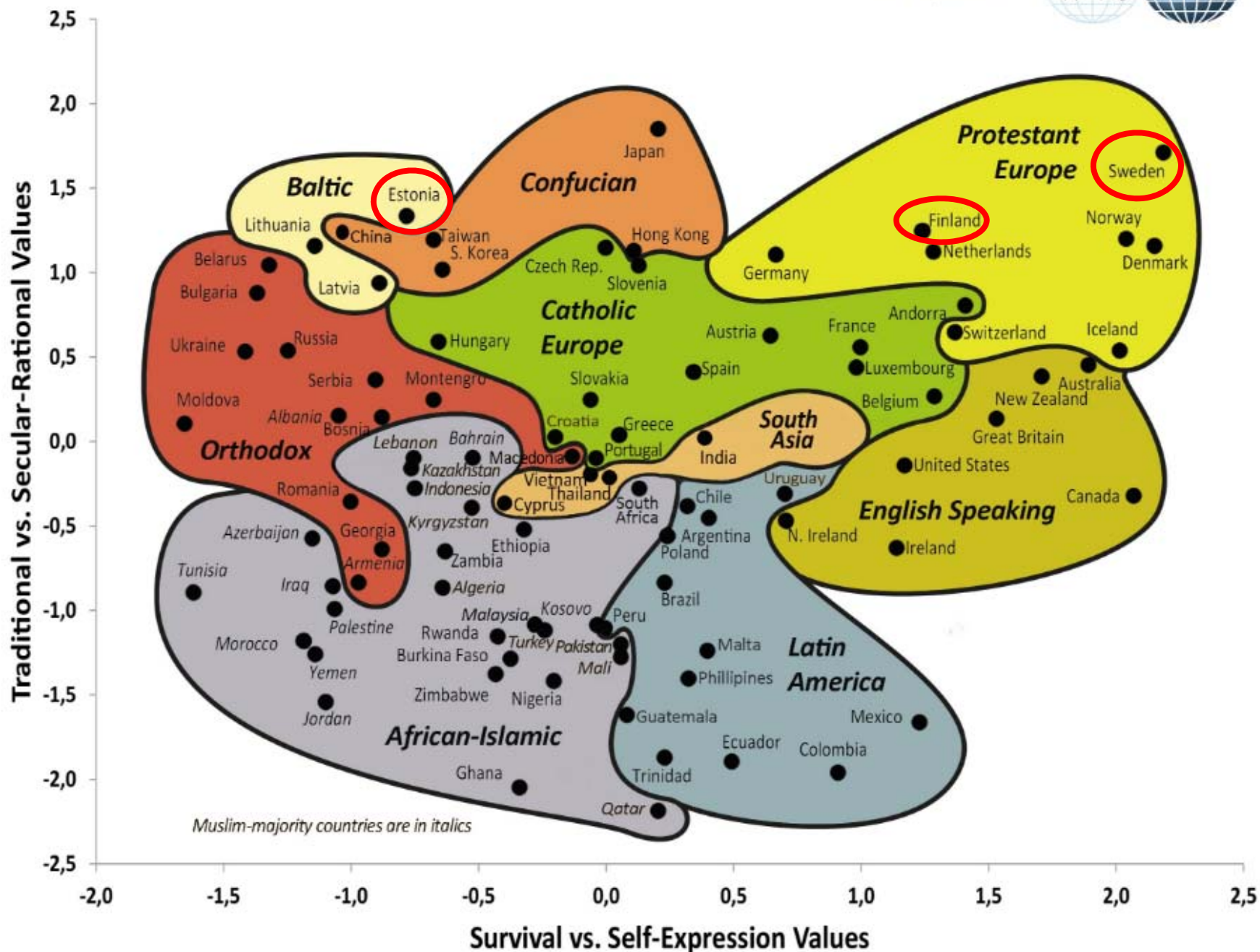
Maailma väärtuste kaart 1981 kuni 1996

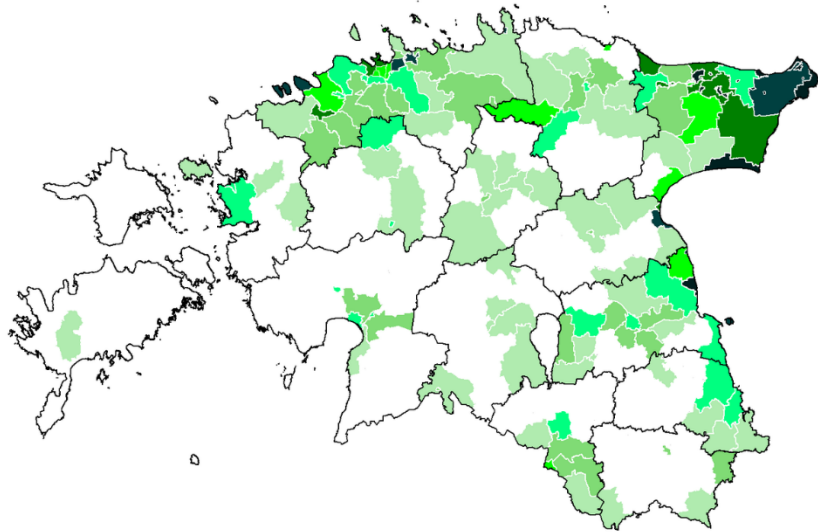

Inglehart & Baker (2000)

Maailma väärtuste kaart 2010-2014

WVS6, 2015

Millised on erinevused eesti- ja
venekeelse elanikkonna väärtustes?

Return to the Western World

Cultural and Political Perspectives
on the Estonian Post-Communist Transition

Edited by
Marju Lauristin & Peeter Vihalemm
with
Karl Erik Rosengren & Lennart Weibull

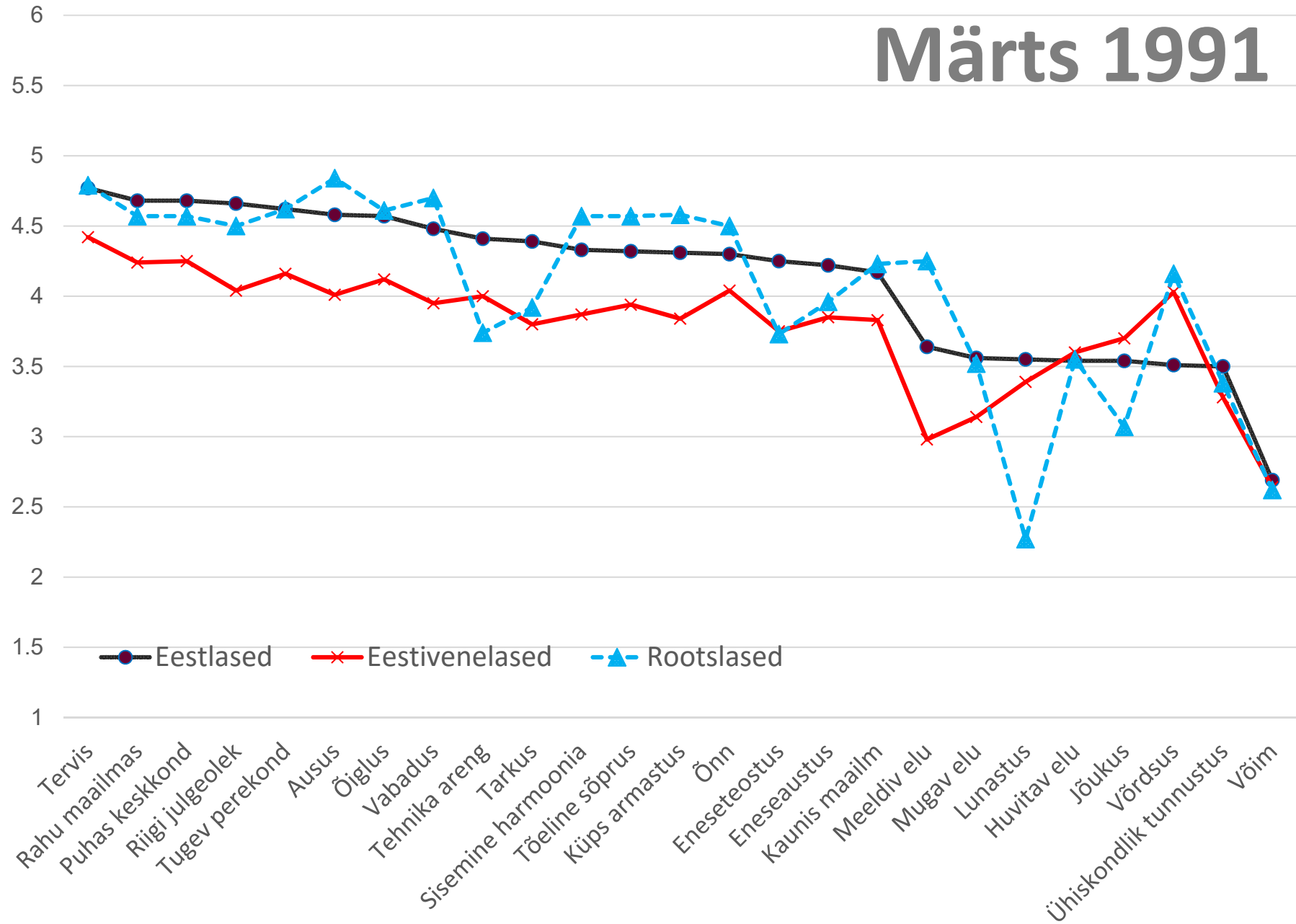

1997

UNIVERSITY OF TARTU
PRESS

Märts 1991

BALTCOM projekt, Lauristin & Vihalemm (1997)

“The value profiles of Swedes, Estonians, and [Estonian] Russians [in March 1991] are quite similar for the first 10 most important values. Among them health, world at peace, family security, true friendship and happiness are equally prioritized by all. Still, there are some differences between Sweden and Estonia.”

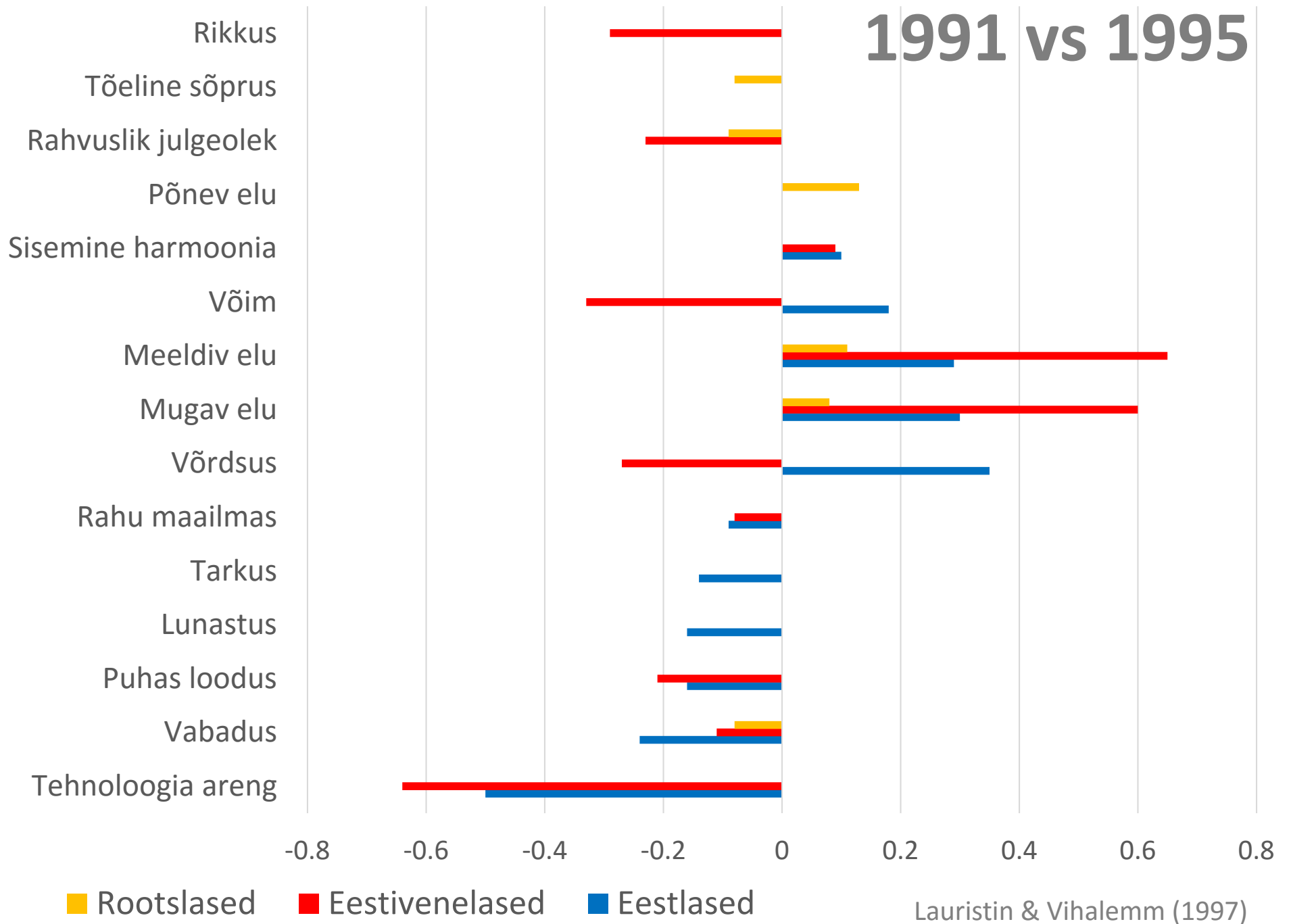
“... Swedes are more post-modern in their value preferences. **The Estonian mentality seems to be more modernist and pragmatic.** Estonians attribute less value to honesty, freedom, justice, mature love and inner harmony than did the Swedes and they are more achievement-oriented (self-respect, self-realization, wealth, power).”

“The Post-Soviet cultural pattern in Estonia seems to be clearly conservative-egalitarian-harmonizing compared to the open-minded-egalitarian-self-directed pattern of Swedes.”

“Return to the Western World”, *Estonian and Swedish Values*

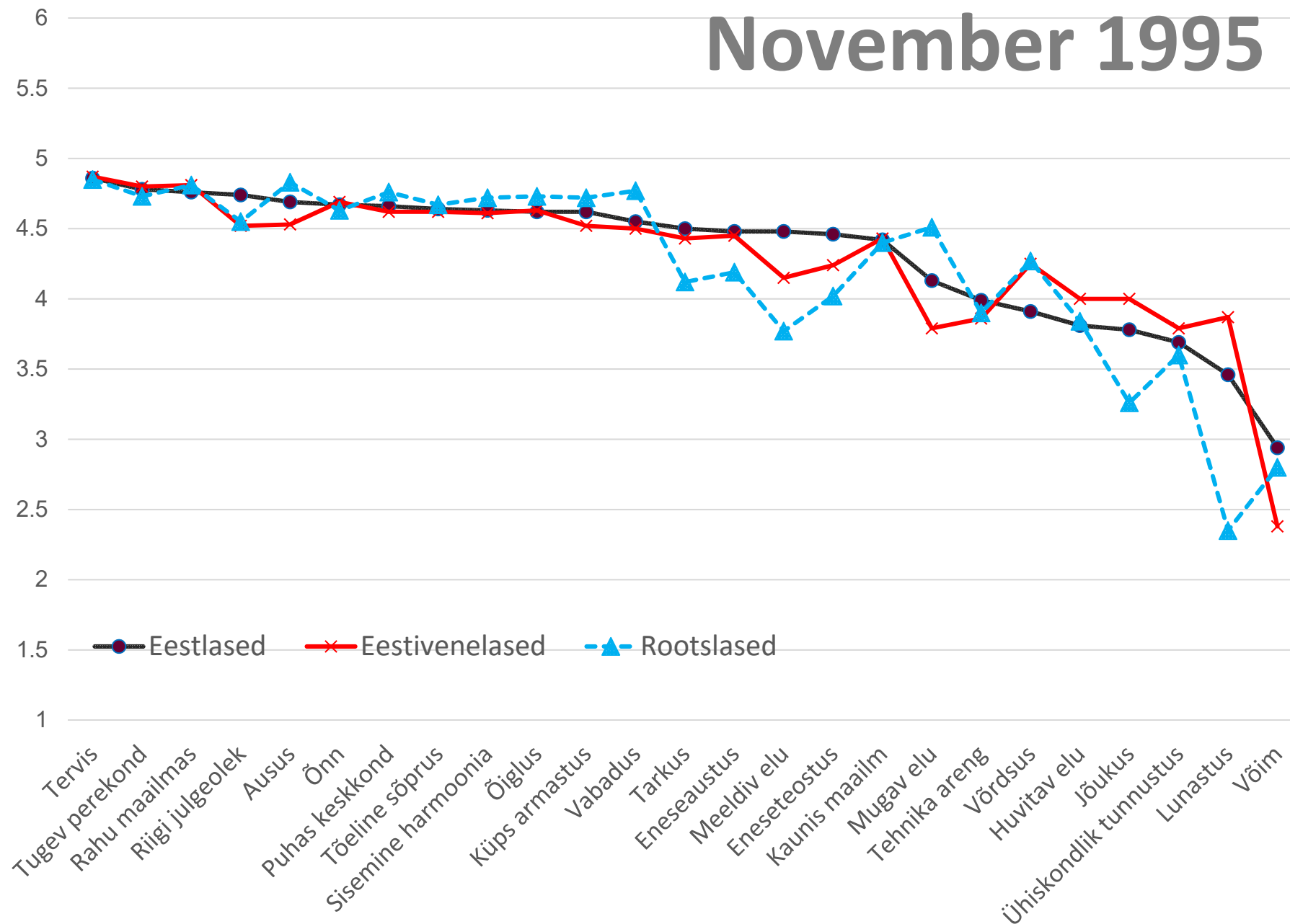
Marju Lauristin and Triin Vihalemm

1991 vs 1995

Lauristin & Vihalemm (1997)

November 1995

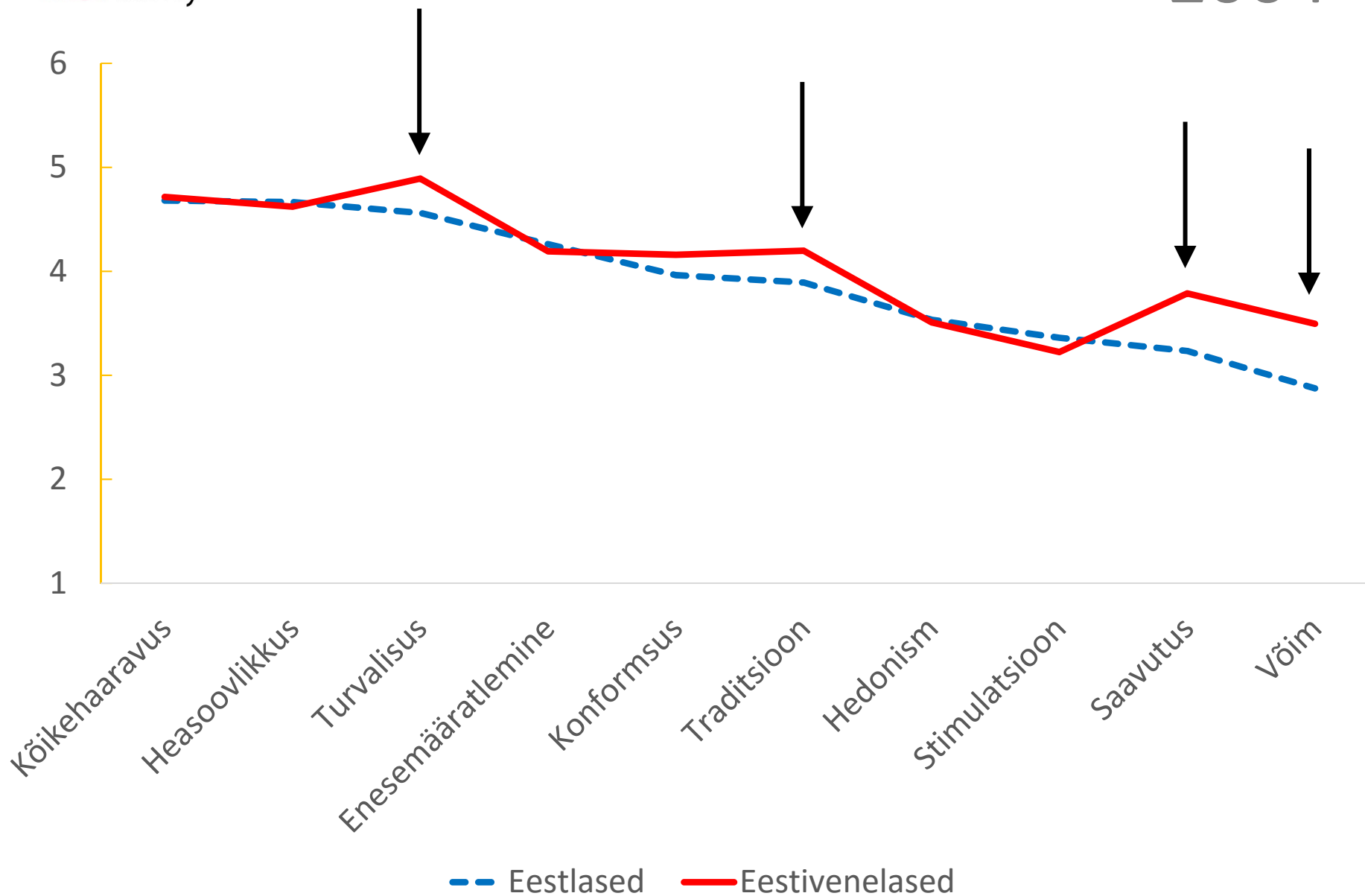
BALTCOM project, Lauristin & Vihalemm (1997)

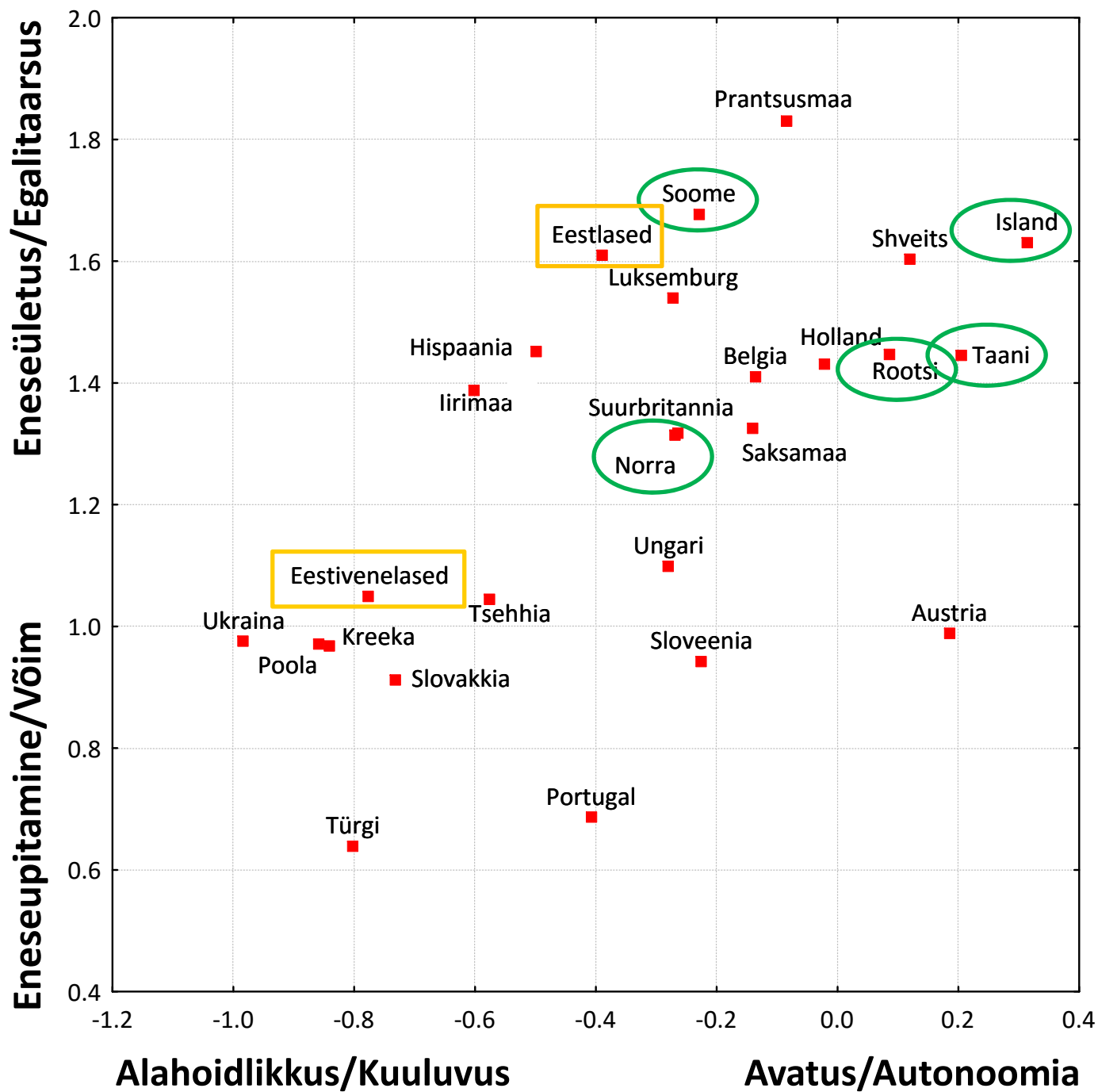
“The data show that during the five years of transition, the change in the value system in Estonia has been in the direction of **post-materialist values**. ... After decades of scarcity and depression, the desire to lead a pleasant and comfortable life, /.../ seems overwhelming.”

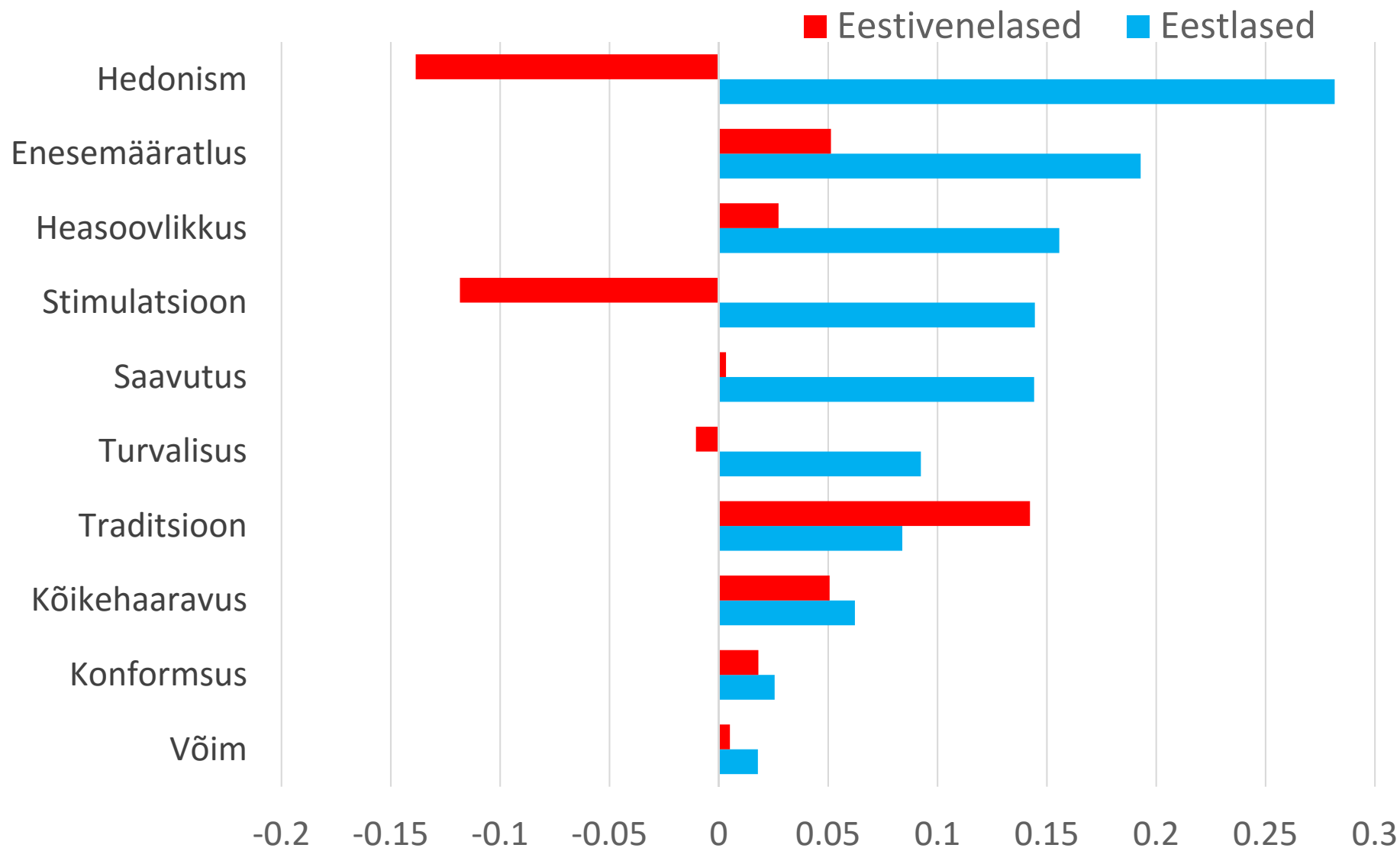
“The rise of egalitarian commitment among Estonians is combined with more relaxed attitudes toward the brighter side of everyday life. People value the possibility to be ‘myself’, to enjoy one’s leisure time, the company of friends, and the possibility to change one’s daily routine. **This is an important cultural indicator of growing openness and individualism.**”

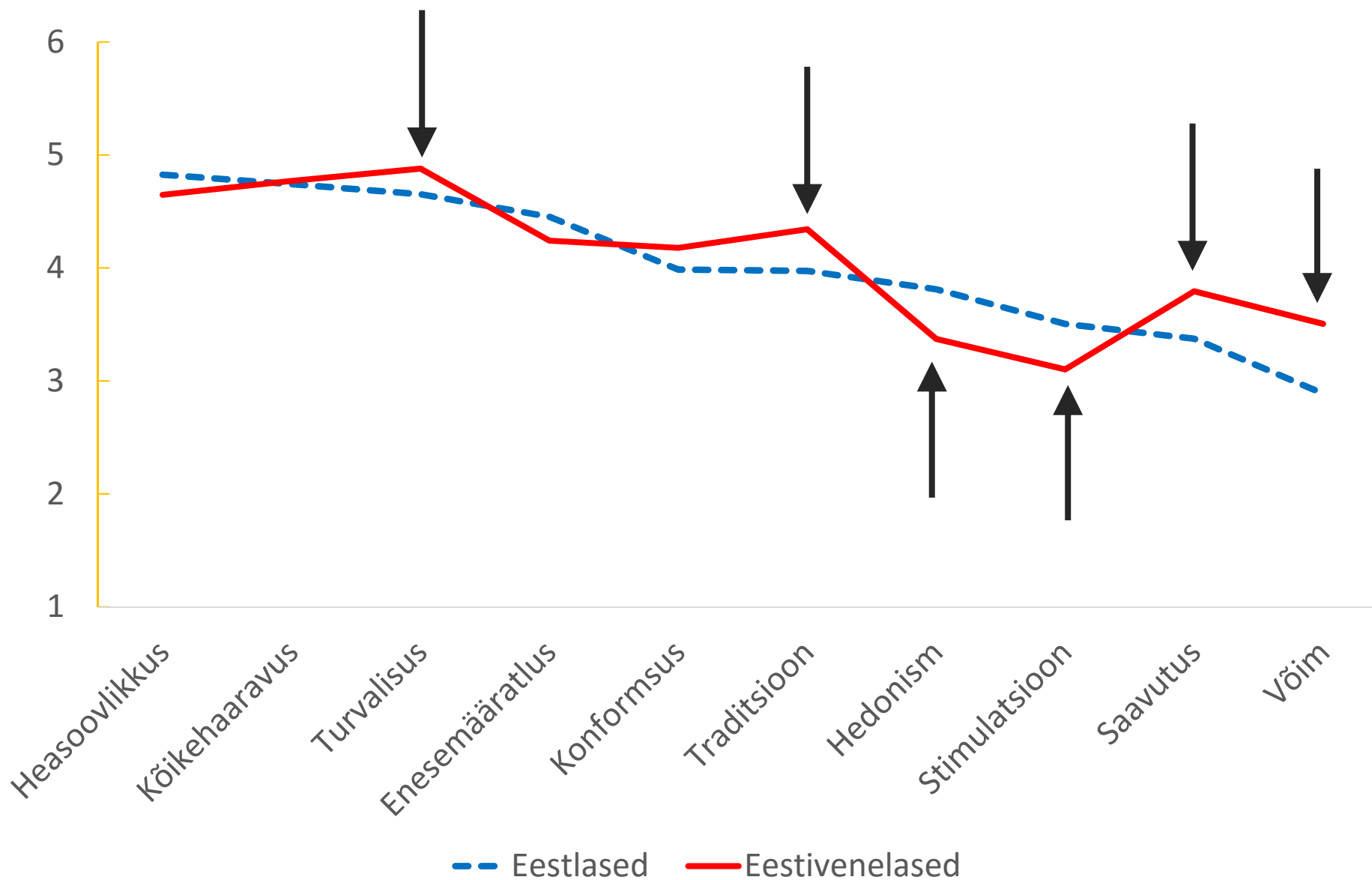
Return to the Western World”, *Estonian and Swedish Values*

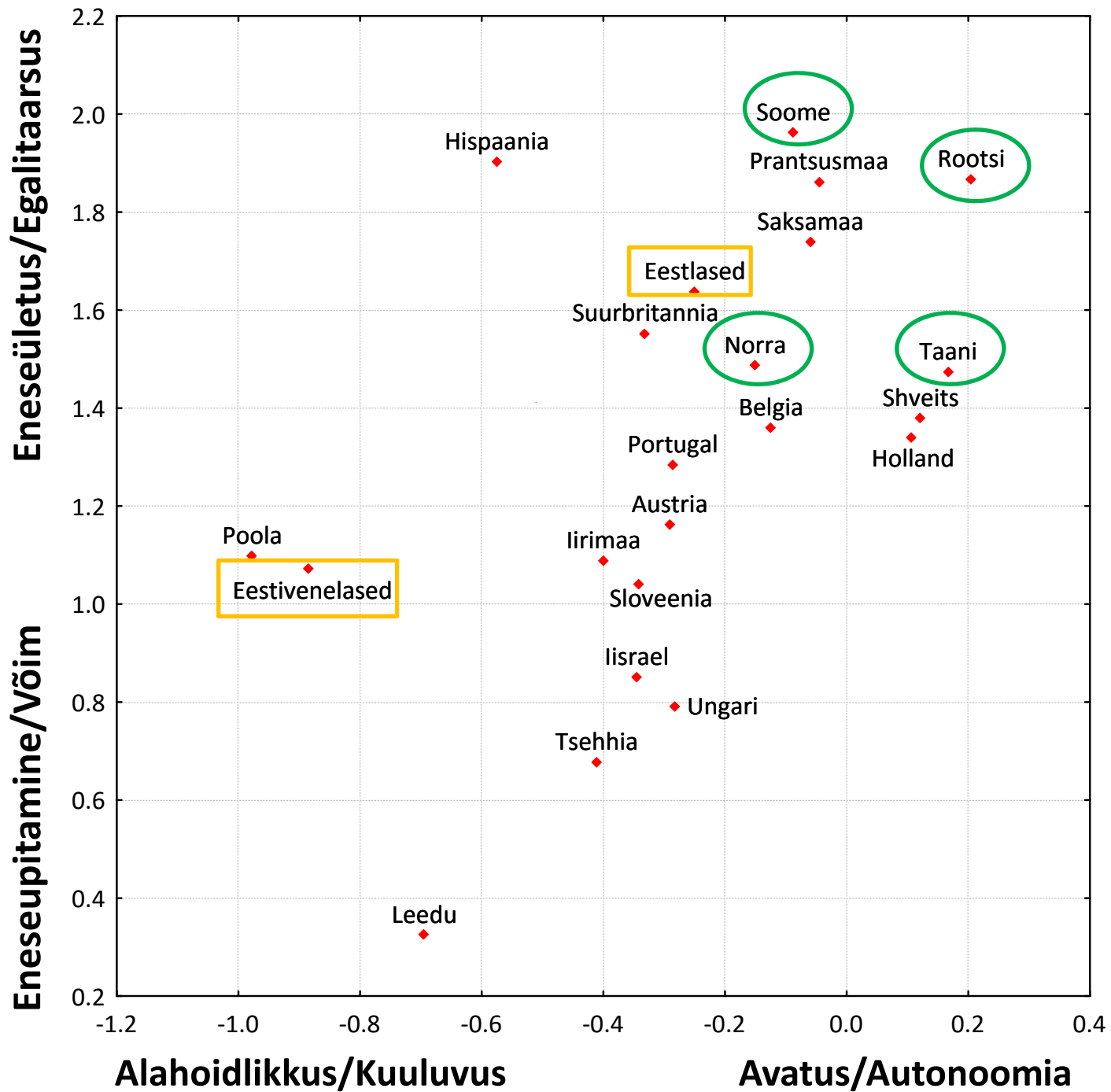
Marju Lauristin and Triin Vihalemm

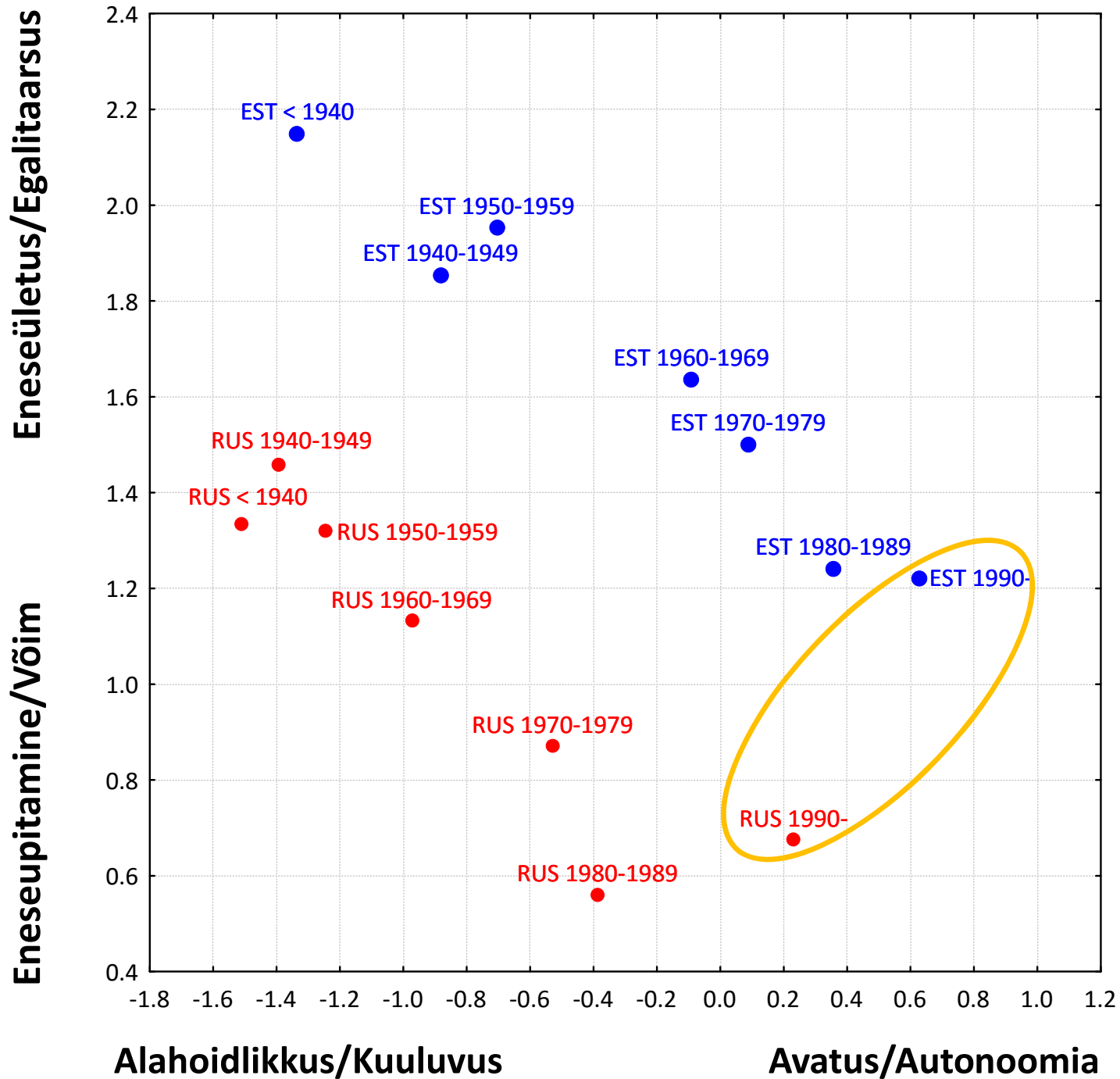

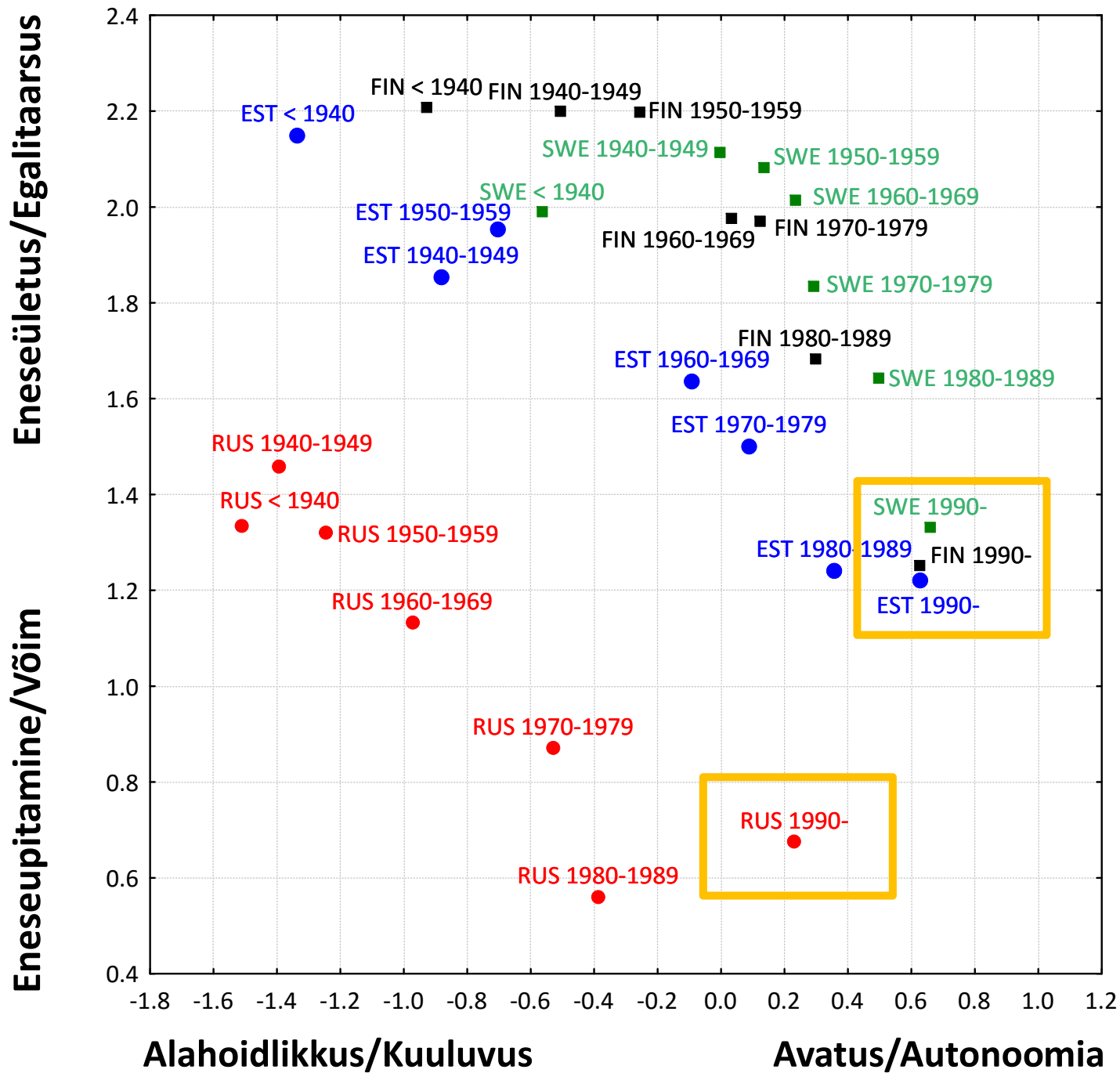

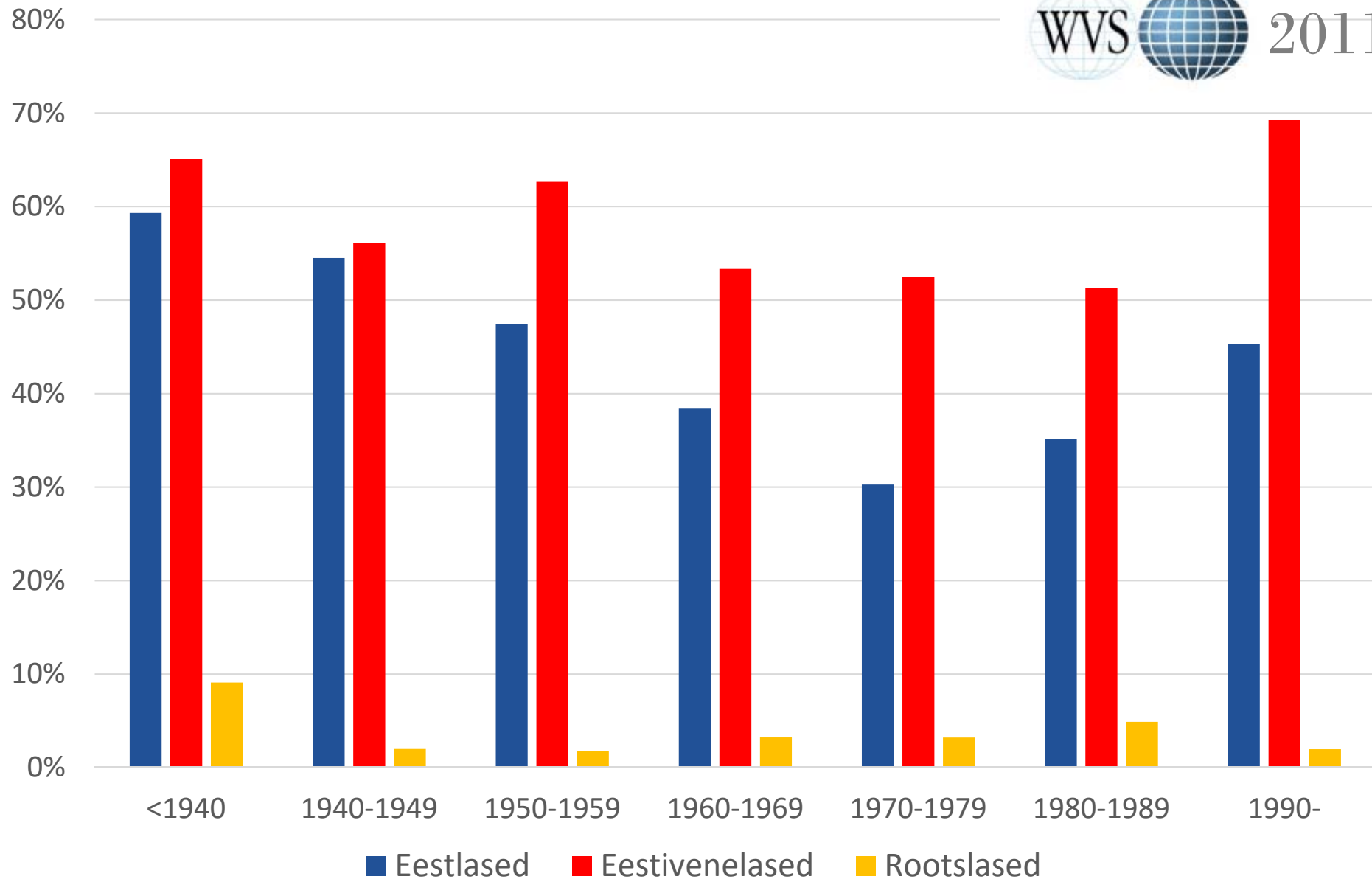

Põlvkondlikud erinevused väärtustes

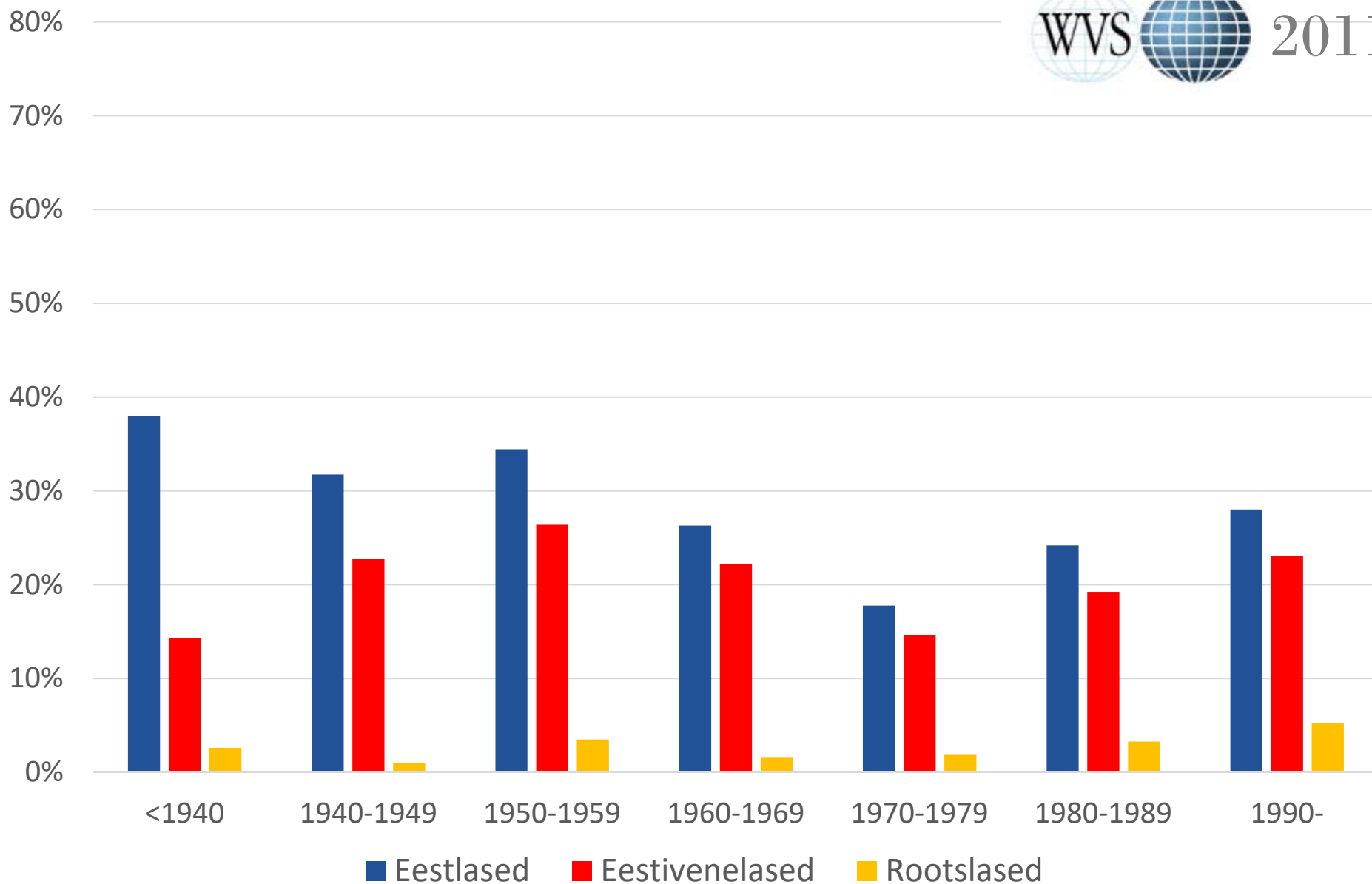

Ei soovi naabriks homoseksuaale

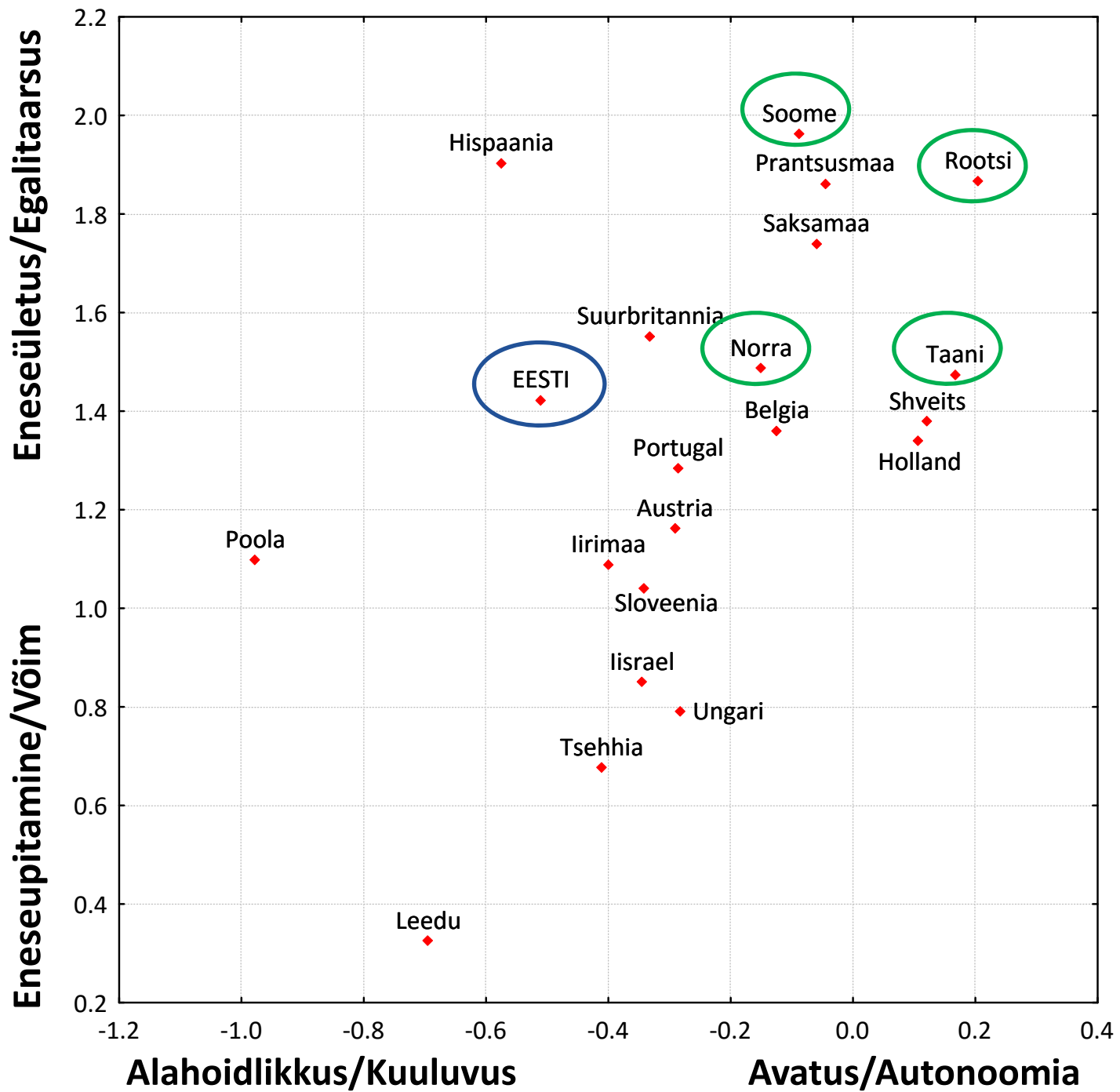

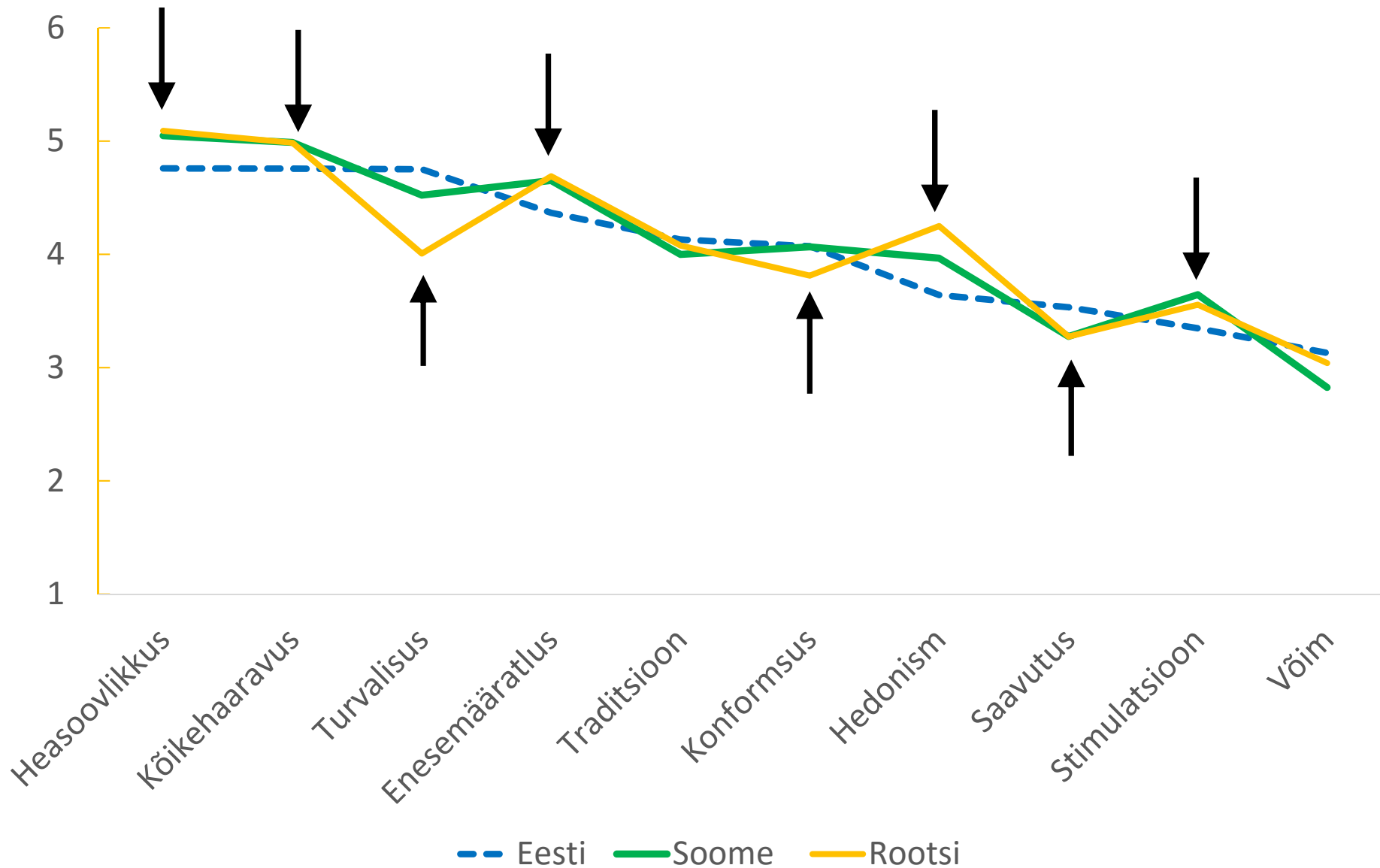
Ei soovi naabriks teisest rassist inimest

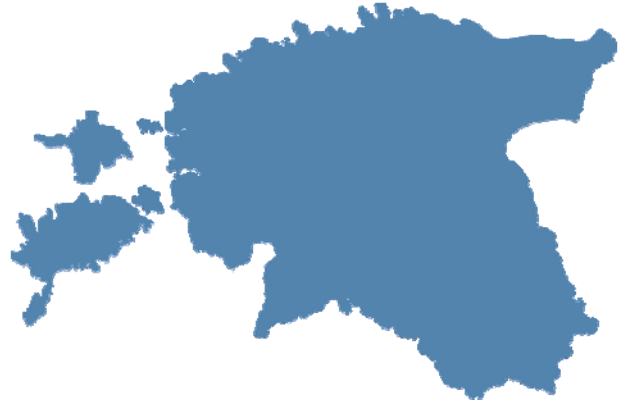

Kokkuvõtteks

Tänaan kuulamast!